

Oslo, den 18. oktober 2022

SAFO – INNSPILL STATSBUDDSJETTET 2023 – UTDANNINGS- OG FORSKNINGSKOMITEEN – KAP. 225 – TILTAK I GRUNNOPPLÆRINGA

SAFOs visjon er full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede og at funksjonshemmedes menneskerettigheter realiseres i Norge. Vårt hovedkrav er at CRPD – Funksjonshemmedekonvensjonen skal inkorporeres i Menneskerettsloven.

I dagens samfunn finner vi fremdeles holdninger som innebærer at funksjonshemmede er annerledes enn andre, har «spesielle behov» og passer best i sammen med «sine egne». Vi ser det på mange områder. Funksjonshemmede plasseres i institusjonslignende boliger og også skolene er nedslagsfelt for segregering og ekskludering. De samles på egne rom, i egne bygg eller egne skoler med argument om at det er det beste – der får elevene det beste tilbudet.

Arbeidslinja ble et uttalt mål på nitti-tallet. Den har hatt mange former og varierende verktøy. Morgendagens arbeidsgivere og arbeidskollegaer finner vi imidlertid i dagens skole. Praksis der er at funksjonshemmede i stor grad ekskluderes fra ordinært klassefelleskap. Denne erfaringen vil de ta med seg inn i voksenlivet. Erfaringen som segregert elev i undervisningen vil også påvirke funksjonshemmedes selvbylde. Hvordan kan arbeidskollegaer, arbeidsgivere og funksjonshemmede selv fokusere funksjonshemmedes ressurser i et arbeidsmarked, når oppveksten har signalisert segregering og utenforskap?

Kommunal praksis med forsterkede skoler/ klasser/ enheter innebærer segregering - ikke inkludering.

Funksjonshemmedekonvensjonens artikkel 24 slår fast at partene skal «sikre et inkluderende utdanningssystem på alle nivåer». Også i bærekraftsmål 4 er inkluderende utdanning i fokus, og pkt. 4.5 slår fast at lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning også gjelder funksjonshemmede.

CRPD-komiteen har utdypet hva som kjennetegner ekskludering, segregering, integrering og inkludering. Det pekes blant annet på at det er **segregering** når undervisningen av funksjonshemmede elever og studenter finner sted i egne lokaler som er utformet eller brukt med sikte på å ta imot mennesker med en eller flere funksjonsnedsettelse, atskilt fra andre uten funksjonsnedsettelse. **For å sikre inkludering** må hele systemet, med innhold, undervisningsmetoder, tilnæringsmåter, strukturer og strategier utformes på en måte som bidrar til at man kan overvinne barrierer og sørge for at det aktuelle alderstrinnet får undervisning der

likeverd og deltakelse er i sentrum – i omgivelser som best ivaretar behov og preferanser. En inkluderende utdanning, innenbærer gjennomgripende prosesser som omfatter alle systemer og hvor myndighetene sørger for at «alle nødvendige ressurser settes inn i arbeidet med å fremme inkluderende utdanning, og at de nødvendige endringene blir innført og innarbeidet i institusjonenes kultur, politikk og praksis».

Praksis i dagens grunnskole er i alt for mange tilfeller klasser i verste fall med opp mot 30 elever og én lærer uten assistanse fra andre. Dette er et resultat av underfinansiering og mangel på ressurser, og mange funksjonshemmede elever segregeres. Situasjonen i dagens skole er 90 % inkludering i barnehagen, 70 % inkludering i barneskolen, 50 % ekskludering i ungdomsskolen og 70 % ekskludering i videregående skole.

Ambisjonsnivået på vegne av særlig utviklingshemmede elever, er lavt. De mangler læreplaner og reell opplæring i fag som matematikk og norsk. Alt for ofte vaffelsteking og opplæring i dagliglivets gjøremål gjennomgangstema i skolen. Mangel på ressurser og fagkompetanse i opplæringen fører til at elevene går ut av grunnskolen uten nødvendig basiskunnskap.

Universell utforming av nærskolen innen 2030

Manglende universell utforming av mange nærskoler forsterker utenforskapet og bidrar også til at funksjonshemmede ikke blir en del av det ordinære faglige og sosiale fellesskapet i oppveksten. Det finnes flere undersøkelser og kartlegginger av tilgjengelighet og universell utforming ved våre skoler. Hvilke indikatorer som benyttes og hvordan undersøkelsene foregår varierer. Anslagene for utilgjengelighet og universell utforming er derfor forskjellige.

Norges Handikapforbunds undersøkelse fra 2014 viser at 8 av 10 grunnskoler er utilgjengelige mens Kartverkets undersøkelse fra 2017 viser at kun 7 % av inngangspartiene er helt tilgjengelige for rullestolbrukere mens 26 % av inngangspartiene er utilgjengelige for personer med nedsatt syn¹. Veikart universelt utformet nærskole 2030, en strategi for oppgradering til universelt utformede skolebygninger innen 2030, er ennå ikke igangsatt. Visjonen om et likestilt arbeidsliv er avhengig av inkludering i skolen. Oppgradering av skolebygningene er en forutsetning. Tidsfrist i forskrift og øremerkede midler må på plass.

Grunntilskuddet – post 75

SAFO har igjennom mange år mottatt en del av grunntilskuddet som har vært øremerket funksjonshemmedes paraplyorganisasjoner. Paraplyorganisasjonene jobber kontinuerlig med aktiviteter og verktøy som skal bidra til større inkludering av funksjonshemmede barn og unge i norsk grunnskole.

Utdanningsdirektoratet viser i sitt høringsnotat til at dagens ordning ikke gir offentligheten mulighet til å ettergå grunnlaget for tilskuddet og dermed øker risikoen for at tilskuddsmidlene brukes i strid med tildelingen. Dette er direkte feil. Vi leverer hvert år en prosjektsøknad på lik linje med andre prosjektsøknader, med budjett, målsetninger og virkemiddel i arbeidet. I etterkant oversendes rapport med gjennomgang av resultater, eget prosjektrengnskap og Udir mottar årsregnskap og årsrapport over SAFO sin virksomhet.

---

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/anbefalingene-fra-fn-komiteen-norsk-versjon-7-mai-2019-med-ansvarlig-department-angitt.pdf> - side 2

SAFO har i løpet av årene benyttet våre prosjektmidler fra grunntilskuddet både for å spre kunnskap og påvirke holdninger. Vi jobber med utgangspunkt i artikkel 24 i CRPD - og har blant annet ved hjelp av prosjektmidlene oversatt og distribuert CRPD-komiteens kommentarer til artikkelen på norsk, både digitalt og i papirform, Vi har utviklet et nettsted (skolenforalle) med målgruppe elever i ungdomsskolen og VGS samt flere andre nettressurser knyttet til grunnskolen med tips og råd til foreldre med funksjonshemmede barn, filmsnutter som skal vise ressursmangfoldet blant funksjonshemmede elever, samt konferanser og debatter knyttet til inkludering av funksjonshemmede i skolen. Vi mener at vi opp gjennom årene har bidratt med gode verktøy, holdningsskapende virksomhet og spredning av kunnskap både nasjonalt og lokalt. Vi har lært opp og spredd kunnskapen innad i våre organisasjoner, noe som har bidratt til at våre organisasjoner kan videreføre dette regionalt og lokalt.

SAFO sin virksomhet på området hadde ikke vært mulig uten midlene som vi har mottatt via grunntilskuddet. Vi er derfor alvorlig bekymret for at endringen som nå foreslås, vil føre til at midlene vil bli spredd tynt utover, og at paraplyenes mulighet for tilskudd fra potten vil reduseres. Dersom det skulle skje, vil SAFOs kompetanse på området, i liten grad kunne benyttes til tilsvarende gode prosjekter for mer og bedre inkludering av funksjonshemmede i skolen. SAFO ber derfor om at ordningen med øremerking av grunntilskuddet videreføres i sin nåværende form. Dersom øremerkingen av grunntilskuddet tas bort, ber vi om at endringen utsettes til 1. januar 2025.

SAFO ber om at komiteen

- Legger inn en merknad hvor Stortinget ber Regjeringen at den gjennom lov og regelverk, og ved hjelp av prosjektmidler og øremerking, gir klare signaler om at forsterkede skoler/ enheter/ klasser ikke er veien å gå i norske kommuner.
- Bidrar til at forslaget om søknadsbasert i stedet for øremerket grunntilskudd ikke gjennomføres. Subsidiært, for å sikre forutsigbarhet, ber vi om at endringen utsettes til 1.1.2025.
- Starter gjennomføringen av «Veikart univerlt utformet grunnskole 2023», og setter av **400 millioner i øremerkede midler** som start til nødvendig oppgradering til universell utforming av fysiske omgivelser i grunnskolen.

